

ZNOVUOBJEVENÉ KRÁSY ČECH

Vojtěch
Klimt

CPRESS

Znovuobjevené krásy Čech

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.cpress.cz
www.albatrosmedia.cz

Vojtěch Kliment
Znovuobjevené krásy Čech – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

ZNOVUOBJEVENÉ KRÁSY ČECH

CESTA NA SEVEROZÁPAD

VOJTĚCH KLIMT

Úvod	6	Džbán	114
Libiř	8	Sídlo Vršovců na Ohři	127
Rameno starého Labe a Štěpánský most	13	Zastavení v Dobroměřicích	133
Zrození slavného šlechtického rodu	19	SUDETY	140
Lázně a nedostavěný kostel	24	Nejkrásnější výhled Českého středohoří	143
Tajemství Budyně nad Ohří	28	Písečný vrch	147
Přemyslovský klášter na břehu Ohře	35	Milá	152
Brozany nad Ohří	46	Z Tobiášova vrchu na Čičov	156
Dolánky a Hrdly	51	Zachráněný kostel a památky zbořeného města	159
Vetlá	59	Osecká vinice: jeden z nejkrásnějších pohledů do české krajiny	162
Lounky	63	Zlatník a Želenický vrch	164
Hrušovany	68	Město ležícího lva	170
Zahořany a brána ve Velkém Újezdě	73	Prameny zázračných vod	175
Kalvárie	80	Stadice nejsou jen Přemyslův pomník	180
ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ	90	Kadaň	185
Litoměřice	92	Želina	194
Baroko a řeka u Libotenic	101	KRUŠNÉ HORY	200
Skalka ve Vlastislavi	105	Zmizelé chaloupky	203
Plešivec u Pnětluk a český granát	110	Rolava	212
		Výběr z použité literatury	221

ÚVOD

Nikdy mě nenapadlo, že napíšu takovou knihu. V předchozích jsem se snažil pokud možno vůbec nebýt, sloužil jsem těm, jejichž osudy měly zachytit. Být v roli průvodce znamenalo vystoupit z klidného zázemí a ukazovat cestu – snad jsem nakonec našel způsob.

Koneckonců proč tentokrát nesloužit pro změnu čtenářům? Ostatně díky nim mě vůbec toto ctěné nakladatelství oslovilo. A díky facebooku, konečně proč nejmenovat, bez něj bych si nejspíš psal a fotografoval jen pro sebe a nejspíš velmi málo a kdo ví, jestli vůbec.

Před šesti sedmi lety jsem došel k závěru, že přibývat na váze a sedět doma i v zaměstnání je sice pohodlné, ale že vůbec netuším, kam to dospěje. Takže výhradně proto, abych shodil nějakých deset patnáct kilo, jsem vyrazil na první podvečerní vycházku. Byl podzim a byla už tma a těch pár kilometrů i docela bolelo. A dal jsem si závazek, že, pokud to situace dovolí, budu vyrazet do přírody každý druhý den. Po několika měsících to začalo být na váze znát – to ale nakonec nebylo zdaleka to nejdůležitější. Zjistil jsem totiž, že si léčím nejen tělo, ale i hlavu. Venku, v přírodě především, totiž přicházím na úplně jiné a užitečnější myšlenky. Například: kudy obejít tu mokřinu, jak nezabloudit potmě v lese, jak se vyhnout blátu nebo jak si náležitě zkomplikovat a prodloužit návrat jen proto, abych náhodou nemusel stejnou cestou zpátky. A co je na tom nejlepší: často se dokonce

myšlenky úplně ztratí, je jen vzduch, obloha, tráva, stromy a moje maličkost. A občas i nějaký pocestný nebo pocestná, které jsem se naučil pozdravit, čímž společně a nepatrně zlepšujeme okolní svět a svoje duše. Díky tomu mi postupně bylo dopřáno poznávat okolí. A snažil jsem se nalézt pokaždé novou cestu a zjistil jsem, že to mi dává vlastně nejvíc. Každá nová zatáčka na lesní cestě, každá mýtiny, potok s čistou vodou, tedy to, co mi v Praze chybělo a co nemůže nahradit sebehezčí lesopark. Některá místa jsem občas zachytil na mobilní telefon, abych si je mohl v budoucnu připomenout. A občas jsem je přidal na facebook, abych dal lidem dobrý příklad, že chodit na procházky je prospěšné a zdravé. Ty fotografie začaly mít postupně větší ohlas než moje úvahy o minulosti a budoucnosti světa. Diskuse pod fotografiemi navíc přinášely všem zúčastněným úplně jiné emoce. Najednou se přestalo řešit, jaký jsem či nejsem a co si mám nebo nemám myslet. A to mělo blahodárný vliv nejen na mě, ale i na ostatní.

Nechodím dlouhé trasy, obden pět kilometrů a o sobotách o málo víc než dvakrát tolik. Každý druhý den nevyrazím pokud možno nikam, večer už se ale začínám těšit, kam se vydám zítra. Postupně jsem začal fotografovat nejen přírodu, ale i drobné a větší památky a třeba jen pěkný starý dům nebo západ slunce. Mám rád pastviny, les, vodu a skály. A staré lomy a kostely a fary a jeskyně, štoly, potoky, řeky. To

by byl dlouhý seznam. Mám to zřejmě v genech, moje máma, které nebyl dopřán dlouhý život, si se zájmem prohlížela každou starou zeď, starý dům a milovala i přírodu. Nevím, jestli jsem po ní zdědil něco z jejího výtvarného nadání, zvědavost („Ty jseš zvědavej jako Věra, mazej z té půdy!“) a touhu po objevování pak zcela určitě. Tam někde to zřejmě začalo, na výpravách do lomů za trilobity a za tajemnými místy z knížek Jaroslava Foglara, do uliček, průchodů a dvorků oprýskané Prahy druhé poloviny osmdesátých let.

Po čase mi přestalo jižní okolí hlavního města stačit, zjistil jsem, že mezi středními a severozápadními Čechami existuje pro mě téměř neznámá krajina. A pak ještě dál, podél Ohře, kde začíná České středohoří a za ním Krušné hory.

Dovolte mi pozvat Vás na cestu do této neprávem nedocenené a opomíjené části naší země, plné historických památek a překrásné přírody. Do tajemného kraje, který mě tolik přitahuje, do znovuobjevených Čech.

– Vojtěch Kliment

LIBIŠ

Cesta této knihy začíná nedaleko severního okraje Prahy. U silnice na Mělník leží nenápadná, leč starobylá obec s dvěma sakrálními památkami mimořádného významu – nese neméně starodávné jméno **Libiš**. Místo objevili lidé už v mladší době kamenné, území obce i blízkého okolí ukrývá jednu archeologickou lokalitu vedle druhé. Severně odtud, u starého toku Labe, byly nalezeny pozůstatky středověkého tvrziště. Nejcennější stavbou oblasti mezi Neratovicemi a Mělníkem je raně gotický **kostel svatého Jakuba**, který stojí na severním okraji vsi už od první poloviny čtrnáctého století. Přístavbou věže vznikl roku 1541 jeden z nejzajímavějších venkovských kostelů na našem území. Úzká gotická okna ústí do malého hřbitova, největší poklad se však nachází uvnitř sakrální stavby: v podstatě celý interiér kostela je pokryt souborem středověkých maleb z druhé poloviny čtrnáctého století, v rozsahu a úplnosti, jaké u nás nemají obdoby. Hlavním motivem jsou scény z Nového zákona, cenná jsou zejména vyobrazením historických osobností – prostřední postava ve scéně Klanění tří králů je pravděpodobně portrétem českého a tehdy ještě i římského krále Václava IV. Další portrét zachycuje přemyslovskou kněžnu Ludmilu. Fresky jako zázrakem přečkaly vlnu obrazoborectví za husitských válek, další poškození je minulo díky mnoha přemalbám, nečekaně byly znovuobjeveny až

v polovině devatenáctého století. Poprvé si je mohu prohlédnout díky Noci kostelů. Vstupuji dovnitř raně barokní předsíní a gotickým portálem, pak už se ponořím do středověku, gotické malby mne obklopují doslova ze všech stran. K dalším vzácnostem patří gotická kamenná křtitelnice a pozdně gotický hlavní oltář, na pravé straně je oltář renesanční, kazatelna pochází z raně barokního období. Dřevěnou

Ozdobná klenební konzole ve svatojakubském kostele

Vstup do raně gotického kostela svatého Jakuba v Libiši

zvonicí stojící vedle kostela přistavěli v renesančním šestnáctém století.

Památka bohužel není běžně přístupná, stejně jako další katolické kostely v okolí se i ten libišský v posledních desetiletích potýkal s úbytkem věřících, až byl natrvalo uzavřen. Jednou z příležitostí, kdy lze interiér svatého Jakuba spatřit, je právě již zmíněná každoroční Noc kostelů.

Okno svatojakubského kostela v Libiši

Středověká výzdoba libišského gotického kostela

Momentálně jsou však vyvíjeny snahy, aby jedna z nejcennějších středověkých staveb na našem území byla zpřístupněna trvale. (Jak mi bylo před uzavěrkou textu sděleno, vstup do kostela je možný, jen je třeba předem volat na telefon 605 016 997, paní Marta Doležalová.)

Druhým libišským unikátem je **evangelický kostel** z konce osmnáctého století. Dochoval se v takřka nezměněné původní podobě, a to včetně vnitřního zařízení. Postaven byl několik let po vydání proslulého tolerančního patentu císaře Josefa II. Tolerance k jiným křesťanským vyznáním než katolickému však měla své meze. Protestantské kostely nesměly mít věž a zvony, musely působit nenápadně, povolena byla jen malá okna, zakázána byla nápadná výzdoba, vstup neměl být pokud možno z ulice, nýbrž ze dvora. Vzhledem k nedostatku evangelických farářů, způsobenému rekatolizací, byli první kazatelé povoláni z Uher, proto vnitřní kostelní stěny zdobí nápisy v maďarštině. Věřící jsou usazeni do půloblouku, kazatel tak s nimi má po celou dobu bohoslužeb blízký kontakt. Na zdi u vchodu visí bronzová deska s podobiznou Jana Husa, zády k ní, v přední lavici, sedával vysokoškolský student Jan Palach. Na poslední Palachovu návštěvu krátce před jeho činem v lednu 1969 upomíná mosazná destička připevněná na lavici.

Zmíněný úbytek libišských farníků vedl k tomu, že nejbližší funkční katolický kostel mají v Neratovicích. Evangelického kostela se však tato situace netýká, pravidelně v něm probíhají

Středověký kostel v Libiši před západem slunce

bohoslužby a konají koncerty. A jednou z příležitostí je opět i zmíněná Noc kostelů. Málokdo nejspíš tuší, že ves, kolem níž spěchají řidiči do hlavního města a zpět, v sobě ukrývá památky takového významu. 🌟

ORIENTAČNÍ MAPA ZDE:

V libišském evangelickém kostele

RAMENO STARÉHO LABE A ŠTĚPÁNSKÝ MOST

Památky nejsou jediným důvodem, proč se vyplatí Libiš navštívit. Severovýchodně od ní, mimo značené turistické trasy, se rozkládá přírodní památka **Černínovsko**, jedno z nejkrásnějších původních ramen Labe u nás. Jeden a půl kilometru dlouhý říční meandr zavlažuje největší a nejzachovalejší lužní les v celém pražském okolí. Výjimečnost tohoto území spočívá především v tom, že lužní lesy v naší krajině nezadržitelně mizí. Rezervace je protkána cestami, jedna z nich vede přímo od kostela svatého Jakuba. Na jaře u břehů rozkvétají

kosatce žluté, po celé léto zdobí hladinu labského ramene bílé lekníny. Zahlédnout je možné ledňáčka, žluvu hajní a nepočítané dalších zástupců vodního ptactva – podle přírodovědce Josefa Velenovského je nejlepším časem pro návštěvu místa červenec. Jmenovaný botanik nazval rezervaci perlou Polabí a pohádkovým zátiším, ochrana tohoto území byla právě díky Velenovskému vyhlášena už roku 1927.

Zpočátku mě cestou podél vody provázejí i vrcholy komínů blízkého závodu v Neratovicích, který však po provedených opatřeních oproti minulosti životní prostředí téměř neznečišťuje.

I tudy kráčela dávná historie: na severozápadě Černínovska se ve středověku rozkládalo tvrziště, dodnes se z něj zachovaly alespoň terénní nerovnosti. Meandr obcházím po západním břehu až k novému korytu **Labe**, ke stavidlu, kterým se už od dob první republiky udržuje hladina vody na stejné úrovni jako v řece, aby **slepé rameno** v rezervaci nevyschlo. Labe je jedna z našich nejmladších řek, vzniklo přibližně před jedním milionem let, o miliony let dříve, v třetihorách, se tady rozlévalo moře. Pokračuji po levém břehu řeky na západ, cestu mi zpestřují na hladině plovoucí listy stulíků, příbuzných známějších leknínů, pomalu plynoucí řeka Labe je pro jejich výskyt ideální. Právě díky nim mi naše druhá nejdelší řeka přirostla

k srdci. Záplava žlutých květů mě pak čeká na druhém břehu, v malé zátočině u **Štěpánského mostu**.

Od středověku býval v těchto místech přívoz, na začátku dvacátého století na něm vyrostl jeden z nejkrásnějších ocelových mostů u nás. Není bez zajímavosti, že most byl původně určen pro Chorvatsko, to je zřejmě důvodem jeho reprezentativního provedení. Je téměř sto metrů dlouhý a hladinu Labe překonává ve výšce osmi metrů. Stejnou výšku má jeho středový portál s novogotickými věžičkami a cimbuřím. Podobně výstavné portály mívaly jen nejhonosnější řetězové mosty v hlavním městě. Most na silnici z Líbeznice do Mělníka navrhl Karel Šimek, pozdější profesor Českého vysokého učení technického v Praze, postavili jej v letech 1910–1912. Poprvé byly u nás při zakládání mostu použity železobetonové pilíře. Mostní dílce vyrobila a na místě sestavila firma z pražské Libně, která smontovala i železniční most pod pražským Vyšehradem. Most nese název po majitelích zdejších pozemků i nedalekého zámečku a jmenuje se po nich i místní restaurace. Rodina byla natolik osvícená, že pomohla uchránit rezervaci Černínovsko před zánikem. Majetek zabavený po roce 1948 byl po listopadových změnách navrácen, zejména co se zámku týče, v dost žalostném stavu. Štěpánovi zde

Na návsi v Obrěství

provozovali přívoz až do roku 1912, v létě roku 1833 převáželi i básníka Karla Hynka Máchu na jeho proslulé pouti krkonošské. Za mostem je možné se vydat pěknou cestou podél řeky na Mělník, přejít po pěti kilometrech nazpět řeku v Neratovicích nebo se vrátit na výchozí místo v Libiši.

Další cíle:

- *Za návštěvu stojí i sousední Obrěství, se zámek, kostelem, zvonici a historickými venkovskými domy na návsi. V obci míval venkovské sídlo spisovatel Svatopluk Čech, zachovalo se dodnes i s přístavbou roubené chalupy, dovezené sem z pražské Národopisné výstavy roku 1895. U domu je malá, veřejnosti přístupná zahrada, přístupný je i nedaleký barokní dvůr, památník Bedřicha Smetany. Obrěství má také velmi pěkně upravené labské nábřeží – nalézá se zde působivá technická památka: bývalý jez z počátku dvacátého staletí od slavného architekta Karla Janáka. ✨*

ORIENTAČNÍ MAPA ZDE:

Novogotická kaple v Dušňkách, dnes části středočeského Obrěství

ZROZENÍ SLAVNÉHO ŠLECHTICKÉHO RODU

Od neratovického mostu se vydávám po modré turistické značce na jihovýchod, cestou po levém břehu mě příjemně překvapí malá, ale pěkná písčinná pláž (podobnou, jen o trochu větší, později najdu i v Kostelci nad Labem), za ní přehrazuje řeku vodní elektrárna ze čtyřicátých let. U ní se poprvé setkávám s místním názvem **Lobkovice**, které jsou nejpěknější a nejzajímavější částí

Renesanční zámek v Lobkovicích

Neratovic. Modrá značka se na chvíli vzdálí od břehu, k němuž se vrátí podél rozlehlého Lobkovického mlýna. Největší historická budova je zdařile rekonstruovaná a kromě skladových prostor nabízí restauraci nebo holičství. Dál už řeka není široká a je zde mimořádně krásná, znovu zahlédnu listy stulíků, nad hladinou prolétávají kormoráni. Po necelých dvou kilometrech následuje první cíl cesty – historický střed Lobkovic.

Prostranství bylo v nedávné době rekonstruováno a upraveno. Kostel Nanebevzetí Panny Marie je původně raně gotický z počátku čtrnáctého století, v interiéru má zachovanu původní gotickou klenbu, ve výklenku se ukrývá kamenná renesanční náhrobní deska ze sliveneckého červeného mramoru s nápisem „Hospodin – má naděje“ – upomínající na rytíře Jana Beřkovského ze Šebíkova s chotí. Knížecí znak Lobkoviců byl z barokního oltáře ukraden v devadesátých letech, odcizena byla rovněž křtitelnice, ta současná sem byla převezena při regotizaci kostela v Hostíně u Vojkovic. Poté, co byla původní dřevěná zvonice zničena bouří, nechal roku 1834 postavit novou zděnou Jan Měchura, tchán našeho významného historika Františka Palackého. Střešní trámy údajně pocházejí z původní dřevěné stavby, zvonice bývá díky místnímu občanskému sdružení otevřena.

Je v ní zavěšen vzácný renesanční zvon z šestnáctého století, obrazové panely na stěnách připomínají pobyt Palackého v Lobkovicích a jeho život. A místo je to pro něj skutečně významné, na bývalém hřbitově byl František Palacký na vlastní přání pohřben – výstavná rodinná hrobka se nachází u severní zdi kostela.

Hlavní památkou Lobkovic je **zámek**, stojící dál po proudu řeky. Vznikl na místě původní tvrze přestavěné na

Zvonice a kostel Nanebevzetí Panny Marie v Lobkovicích

Středověký kostel svatého Víta v Kojeticích

Schody na půdu středověkého kostela v Lobkovicích

gotické a nakonec renesanční sídlo. Už tvrz byla v držení prvních Lobkoviců, jednoho z nejvlivnějších šlechtických rodů u nás. Roku 1829 byly Lobkovice prodány zmíněnému pražskému advokátovi Janu Měchurovi. Po svatbě s jeho dcerou Terezií zde František Palacký často pobýval a také psal, mimo jiné i podstatnou část svého nejvýznamnějšího díla, *Dějiny národa českého v Čechách a v Moravě*, které je dodnes důležitým pramenem pro historiky. Zámek leží téměř na samém břehu řeky, před ním roste mimořádně vysoký jinan, kolem je několik rozlehlých hospodářských budov. Po roce 1989 byl areál vrácen dědicům ve velmi špatném stavu, na rekonstrukci stále čeká.

Raně gotická klenba lobkovicického kostela

Alespoň část byla několik let otevřena, od roku 2020 je objekt opět nepřístupný. Renesanční stavbu zbudovanou na skále je tedy možné si zatím prohlédnout pouze z cesty, která ji částečně obchází směrem na východ. U zámku je řeka nejhezčí, v malé zátoce se stačí jen posadit na lavičku a kochat se pohledem na její hladinu.

Další cíle:

- *Dále podél řeky lze od zámku pokračovat k dalšímu starému rameni Labe, které však není tak dobře přístupné jako to v libišské rezervaci. I zde stávalo středověké hradiště, na východní louce roste záplava na podzim rozkvétajících ocunů. Cesta podél řeky je pěkná a lze po ní dojít do Kostece nad Labem, kde je k dispozici příměstská doprava.*